

NIKA

ČASOPIS O PŘÍRODĚ A OCHRANĚ ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

■ ČERVEN 2013 ■ VYDÁVÁ OBČANSKÉ SDRUŽENÍ CENTRUM ENVIRONMENTÁLNÍCH STUDIÍ ■ ROČNÍK 34 ■ CENA 45 Kč

VE STŘEDOČESKÉM KRAJI PROBÍHÁ PROJEKT „U NÁS DOMA TŘÍDÍME“

Středočeský kraj je zapojený do projektu na podporu tříděného sběru odpadů „U nás doma třídíme.“ Tento projekt probíhá ve vybraných městech a obcích, v jeho rámci je možnost vyhrát zaplacení poplatku za odpady za rok 2013 nebo sadu pytlů na třídění odpadů. Cílem projektu je zvýšit počet domácností, které se zapojují do třídění, a zvýšit informovanost v oblasti nakládání s tříděným odpadem.

Do projektu, který v současné době probíhá, je zapojené Voticko, Benešovsko, Rakovník, Slaný a Neratovice. Losování tří výherců, za které se pro rok 2013 zaplatí poplatky za odpady, probíhá každý měsíc v každé zapojené oblasti.

Pro přihlášení do projektu stačí vyplnit formulář, který naleznete na stránkách www.trideni.cz, a nalepit si samolepku na schránku. Každý měsíc Vám bude pravidelně zaslána sada pytlů a tím budete automaticky zařazeni do soutěže o zaplacení poplatku za odpady za rok 2013. Abyste obdrželi balíček pro následující měsíc, je potřeba se přihlásit do 5. června 2013. Pokud tento termín nestihnete a přihlásíte se později, obdržíte další balíček až v červenci a budete zařazeni až do červencového losování výherců.

Projekt pokračuje na základě úspěšné pilotní fáze, pro kterou byla v září 2012 vybrána tři města – Příbram, Kolín a Kutná Hora. Všechny domácnosti v těchto městech obdržely zdarma sadu barevných plastových pytlů na tříděný odpad a informační leták s výzvou k zapojení do projektu.

Zájem ze strany domácností byl překvapivě vysoký, a veselá samolepka s „Kontíky“ a nápisem „U nás doma třídíme“ tak nakonec zdobila 5074 poštovních schránek zapojených domácností. Ten, kdo si takto označil svoji schránkou, pak každý měsíc obdržel novou sadu pytlů a letáky se zajímavostmi k jednotlivým

druhům odpadů. Největší zájem byl o projekt ve městě Příbram, kde se zapojilo 14,3 % všech domácností. „Zvýšený zájem a aktivita domácností byla patrná i v množství svezeneho vytríděného odpadu z měst, kde pilotní projekt probíhal“, říká Kateřina Půlpánová, regionální manažerka společnosti EKO-KOM, a.s. „K navýšení množství došlo například v Kolíně u plastu o 25 % a u papíru o 10 %. Město Kutná Hora sebralo o 30 % více papíru než ve stejném období roku 2011 a Příbram dokonce téměř o 60 % více skla.“

Díky velkému a pozitivnímu ohlasu občanů na tento projekt pokračuje projekt „U nás doma třídíme“ v dalších vybraných lokalitách.

A JAKÁ JSOU PRAVIDLA SOUTĚŽE?

Do soutěže se může přihlásit pouze občan s trvalým bydlištěm v jednom ze zapojených měst a obcí.

2. Do soutěže je přihlášen pouze ten obyvatel, který vyplní přihlašovací formulář, nebo zašle přihlašovací SMS, a nalepí si na schránku samolepku „U nás doma třídíme“.

3. Losování proběhne každý měsíc. Výherce bude losovat vedoucí odboru životního prostředí v jednotlivých oblastech.

4. Výherce bude o své výhře informován dopisem zasláným na jím uvedenou adresu.

3. Bez splnění všech výše uvedených podmínek nemá vylosovaný nárok na výhru.

Pro více informací navštivte stránky trideni.cz, případně se informujte na obecním úřadu, odboru životního prostředí.

Seznam zapojených měst a obcí do projektu „U nás doma třídíme 2013“

Město Bystřice	Obec Červený Újezd
Město Benešov	Obec Heřmaničky
Město Neratovice	Obec Jankov
Město Rakovník	Obec Mezno
Město Slaný	Obec Miličín
Město Votice	Obec Zvěstov
Městys Divišov	Obec Ješetice
Městys Vrchotovy Janovice	Obec Ratměřice
Městys Neustupov	Obec Olbramovice
Obec Střezimíř	Obec Smilkov
Obec Vojkov	

- 2 ■ U nás doma třídíme
- 3 ■ Editorial
- 4 ■ Voda v krajině 2013
- 6 ■ Ochrana přírody řeší dilema:
Zakonzervovat nebo pečovat
- 10 ■ Střední Brdy
- 14 ■ Naturové louky a trávníky
- 18 ■ Krajinné ekofenomény
na území ČR: Krasový
ekofenomén
- 20 ■ Ornitologové žádají
veřejnost o pomoc
- 22 ■ Suché trávníky
- 24 ■ Je libo kančí guláš
po černobylsku?
- 26 ■ Od středu Čech za zlatem
- 28 ■ Jízda jako po dráze
- 30 ■ Chráněná území v Evropě
a ve světě: Důležitá je kvalita
- 35 ■ Koordinátoři Prahy se sešli
- 36 ■ Den Země v Katovicích
- 38 ■ Ilustrátoři přírody 2013
- 40 ■ ČSO dětem, rodičům
i prarodičům
- 42 ■ Mgr Jitka Vlčková, ředitelka

NIKA

Časopis o přírodě
a ochraně životního prostředí
34. ročník

Šéfredaktor: RNDr. Miloš Gregar

Redakční rada časopisu Nika:
RNDr. Milan Bukolský, Jiří Juřík,
Mgr. Hana Novotná, RNDr. Jan Plesník,
CSc., RNDr. Oldřich Vacek, RNDr. Václav
Větvicka, Veronika Voldřichová

Grafika: Dana Martinková

Foto na titulní straně Oldřich Vacek

Vydává Občanské sdružení
Centrum environmentálních studií

Adresa redakce:
Za Mototechnou 1114/4, Praha 5, 155 00

Vychází 4x ročně
Cena výtisku 45 Kč.

Veškeré informace o časopise můžete získat
na adrese:

redakce@nika-casopis.cz
www.nika-casopis.cz

Partneři časopisu

V minulém čísle jsem se v editoriale zamýšlel nad pozdním příchodem jara. Jaro se, samozřejmě, dostavilo. Moc jsme si ho ale neužili. Po krátké vlně vysokých teplot, nám zbytek propršel a ani jsme se u toho příliš neohřáli – spíš naopak. Tak snad alespoň budou mít podle staré pranostiky „studený máj ve stodole ráj“ radost čeští zemědělci. Nekonečným lánům řepky to evidentně prospívá...

Centrum environmentálních studií, vydavatel časopisu NIKA, bylo již po třetí spoluorganizátorem konference „Voda v krajině“. O jejím významu, průběhu a závěrech přinášíme podrobnou informaci v tomto čísle. Otázka vodních zdrojů, jejich kvalita, množství a dostupnost zejména pro zásobování pitnou vodou je problém, o kterém budeme v budoucnu slyšet čím dál častěji. A to nejen z historicky známých regionů (Střední východ, subsaharská Afrika, atd.), ale i od nás, z Čech. Dobrým indikátorem může být nedávná konference, první svého druhu, pořádaná Českou vědeckotechnickou společností o suchu, jeho příčinách a důsledcích. Určitě se k tomuto tématu v budoucnu vrátíme.

Rád bych vás upozornil na některé články v tomto čísle, které si určitě zaslouží vaši pozornost. Zamyšlení dr. Plesníka v článku „Zakonzervovat nebo pečovat“ je inspirací pro hledání přístupu k ochraně přírody v tak urbanizovaném regionu, jakým Česká republika bezesporu je. Otázkou zůstává, zda ochranné paradigma 70. let by nemělo být podrobeno širší diskuzi, případně i revizi. Má-li být ochrana přírody a obecně životního prostředí integrální součástí společenského rozhodování, musí nad jejími principy panovat i celospolečenská shoda bez ohledu na momentální rozložení politických zájmů. Diskuze, která nás v tomto ohledu čeká, nebude jednoduchá a bude trvat mnoho let, ale je nejvyšší čas začít. Není možné, aby zákonné normy v oblasti životního prostředí neměly širší odborný a společenský kontext a odrážely mnohdy pouze lobystické zájmy a větší či menší míru osvícenectví toho či onoho politického reprezentanta. Zkrátka potřebujeme vizi. Tak jako v 70. letech. Kdo si ještě pamatuje na Velkovu publikaci „Jak jsem chránil přírodu“ a samozřejmě i celou řadu dalších, které byly součástí snahy změnit přístup tehdejšího establishmentu? Pokusíme se k této diskuzi přispět.

Ve stálých rubrikách bych chtěl upozornit na fenomén luk a trávníků, který se objevuje nejen u NATURA 2000, ale i v biotopech a částečně i krajinných fenoménech. Za pozornost stojí i informace o přestavbě opuštěných drážních těles na cyklostezky a cyklotrasy. Během léta určitě některé vyzkoušejte. Pokud si najdete chvíli, zkuste pomoci České společnosti ornitologické s mapováním hnízdišť čejky chocholaté – informace najdete v rubrice avifauna. Před návštěvou Šumavy si pro jistotu přečtěte článek „Je libo kančí guláš po černobylsku?“. Nechceme vám kazit chuť, ale jen připomenout, jak rozsáhlý a dlouhotrvající dosah mohou mít jaderné havárie.

Přeji všem hezké léto a mnoho příjemných zážitků během prázdnin či dovolené.

Miloš Gregar, šéfredaktor

RNDr.
Miloš Gregar

SEMINÁŘ

Voda v krajině 2013

Dne 28. března 2013 proběhl ve velké zasedací místnosti Magistrátu hlavního města Prahy 3. bienální seminář Voda v krajině 2013, pořádaný Asociací pro vodu České Republiky – CzWA a Obecně prospěšnou společností Čistá Želivka ve spolupráci s Centrem environmentálních studií, o.s. a Vědeckou radou OPS Čistá Želivka.

Sponzory semináře, organizovaného pod mottem „Vodárenské povodí – socioekonomický prostor vytvářející kvalitu vody v nádrži“, byly Povodí Vltavy, s. p. a Ekosystém spol. s.r.o. Mediálními partnery akce byly časopisy Vodní hospodářství a NIKA. Záštitu nad seminářem poskytl ministr životního prostředí ČR, ministr zemědělství ČR, primátor hl. m. Prahy a hejtman Středočeského kraje.

Mezi účastníky byli zástupci ministerstev, státní správy a samosprávy, podniků Povodí, vysokých škol a výzkumných ústavů a komerčních společností působících v oblasti vodního hospodářství, jakož i nevládních a neziskových organizací.

Seminář byl strukturován do tří přednáškových sekcí, v každé se 6 až 8 odbornými prezentacemi expertů k těmto hlavním tématům:

Voda v krajině – možnosti omezování současného nepříznivého stavu vyplývajícího z probíhajících klimatických změn.

Integrovaný management vodárenského povodí – současná opatření managementu vodárenského povodí

Vodárenská nádrž Švihov – hlavní problémové okruhy v povodí vodárenské nádrže a základní směry jejich řešení.

Kromě diskuze k jednotlivým přednáškám proběhla na závěr semináře i souhrnná diskuse k předneseným tématům. Zástupci Vědecké rady OPS Čistá Želivka konstatovali, že diskutovaná témata budou využita při zpracování programového dokumentu k zajištění trvalé udržitelnosti tohoto významného vodního zdroje pro 1,5 milionu obyvatel hlavního města Prahy, kraje Středočeského a kraje Vysočina.

VODA V KRAJINĚ 2013

ZÁVĚRY SEKCI

I. Voda v krajině – nepříznivý stav vyvolávaný patrně dnes probíhajícími klimatickými změnami vyžaduje:

- a) zpomalovat odtoky vody do vodárenské nádrže Švihov revitalizací drobných vodních toků, zřizováním retenčních vodních nádrží a mokřadních systémů;
- b) sledovat možnosti zachycování plavenin na principu „předzdrží“ zejména na Martinickém potoce a na ostatních přítocích vtékajících přímo do vodárenské nádrže Švihov;
- c) podporovat přírodní procesy samočištění a decentralizované způsoby čištění i jiné likvidace komunálních odpadních vod malých venkovských sídel;

■ d) uplatnit ekologicky šetrné systémy hospodaření na zemědělské půdě a prosadit je do Programu rozvoje venkova 2014-2020, současně zavést účinný systém zavedení a kontroly správné zemědělské praxe, včetně osevních plánů.

II. Integrovaný management vodárenského povodí – v rámci managementu povodí vodárenské nádrže Švihov se doporučuje zejména:

- a) urychleně prosadit návrhy nových ochranných pásem vodního zdroje Želivka;
- b) urychlit realizaci pozemkových úprav;
- c) plně využít metod monitoringu a modelování únosné zátěže vodního prostředí technologiemi GIS a výsledky uplatnit v plánech povodí;
- d) zvýšenou pozornost věnovat omezování plošných zdrojů znečištění (malá venkovská sídla a zemědělské zdroje);
- e) použít metodiku KIPR jako účinný nástroj pro plánování hydrologicky definovaných území zohledňující kromě environmentálních i socioekonomické aspekty rozvoje území.

III. Vodárenská nádrž Švihov – návrh konkrétních opatření:

- a) ve spolupráci s Povodím Vltavy, s.p. realizovat bilanční studii únosné zátěže fyzikálními látkami (nutrienty, splaveninami)

a pesticidy) s návrhy vhodných opatření a jejich ekonomickým vyhodnocením;

- b) zaměřit se na významné bodové zdroje znečištění (město Pelhřimov a další);
- c) pro jakost vody je významné zemědělské hospodaření v povodí, které je v současné době velmi problematické, zejména

v důsledku vodní eroze půd. Náprava nepříznivého stavu je do velké míry závislá na nastavení podmínek zemědělských dotací, které z tohoto hlediska zdaleka nejsou optimální.

■ d) v managementu vodárenské nádrže využít zahraniční poznatky (např. USA, Mnichov, Vídeň) a jejich použitelné výsledky realizovat s podporou státní exekutivy, regionální a místní samosprávy, včetně zapojení aktivních místních iniciativ v povodí VN Švihov;

■ e) pro dosažení udržitelnosti a zlepšování jakosti vody ve VN Švihov a ochranu tohoto vodárensky významného povodí je nezbytné pro následující období (2014 – 2020) prosadit

urychlenou realizaci opatření navrhaných v Plánu díčího povodí Dolní Vltavy.

Na závěr semináře proběhla všeobecná diskuse, ve jejímž rámci byl oceněn:

■ a) rozsah analytických prací a cíleného monitoringu provedeného státním podnikem Povodí Vltavy v letech 2010- 2012 v povodí VN Švihov. Výsledky ukázaly význam bodových zdrojů znečišťování.

■ b) nabídka Povodí Vltavy, s.p. ke spolupráci při vyhodnocování Plánu oblasti povodí VN Švihov a při formulaci návrhů opatření pro další plánovací období;

■ c) úsilí vědecké rady OPS Čistá Želivka o zpracování návrhu integrovaného projektu ochrany povodí vodárenské nádrže Švihov na Želivce při zapojení co nejširšího okruhu subjektů v povodí;

■ d) přístup mikroregionu Hořepnicko k racionálnímu využití niv vodních toků v souladu s ochranou jakosti vody.

ZÁVĚRY SEMINÁŘE

1) Účastníci přivítali nabídku Povodí Vltavy, s.p. ke spolupráci při aktualizaci a zpracovávání nového Plánu díčího povodí Dolní Vltavy a při formulaci návrhů opatření pro další plánovací období.

2) Účastníci nadále podporují úsilí vědecké rady OPS Čistá Želivka o zpracování návrhu integrovaného projektu ochrany povodí vodárenské nádrže Švihov na Želivce při zapojení co nejširšího okruhu subjektů v povodí.

4) Účastníci považují metodiku KIPR za účinný nástroj pro plánování hydrologicky definovaných území zohledňující kromě environmentálních i socioekonomické aspekty rozvoje území.

5) Účastníci konstatovali, že je prioritou dokončit intenzifikaci a rekonstrukci ČOV Pelhřimov, představující největší zdroj přísunu fosforu do VN Švihov.

6) Dále konstatovali, že:

I. stav jakosti vody ve vodárenské nádrži Švihov na Želivce je v současné době ustálený co do stupně eutrofizace.

II. je nutné ocenit projekt Hořepnického regionu na využití části území.